

СЕКЦІЯ 5

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 331.101.262+331.522.4

Більська О.В.
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки
та управління національним господарством
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

МОЖЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОЛЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СКЛАДЕНІЙ СИСТЕМІ ВІДНОСИН МІЖ СУБ'ЄКТАМИ ЕКОНОМІКИ

OPPORTUNITIES FOR INNOVATIVE REGULATION OF THE FIELD OF CAPITALIZATION OF HUMAN POTENTIAL IN A STRUCTURED SYSTEM OF RELATIONS BETWEEN SUBJECTS OF ECONOMY

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто методологічні проблеми тлумачення сутності таких категорій як «людський потенціал» і «людський капітал». Надано критичну оцінку кваліфікації поняття «людський капітал» західною науковою думкою з часу його введення в науковий обіг. Проведено порівняння наукових підходів національних вчених з зарубіжними щодо визначення сутності категорії людський капітал з виділенням специфічних ознак її формування. Обґрунтовано концепт людського потенціалу, за яким людський капітал являється його складовою. Виділено стадії формування людського потенціалу та його трансформації в людський капітал.

Ключові слова: людський потенціал, людський капітал, сутність, тлумачення, критична оцінка, концепт, формування, стадії, трансформація.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены методологические проблемы толкования сущности таких категорий как «человеческий потенциал» и «человеческий капитал». Дана критическая оценка квалификации понятия «человеческий капитал» западной научной мыслью с момента его введения в научный оборот. Проведено сравнение научных подходов к определению сущности категории человеческого капитал национальных ученых из зарубежными с выделением специфических признаков ее формирования. Обоснован концепт человеческого потенциала, по которому человеческий капитал является его составляющей. Выделены стадии формирования человеческого потенциала и его трансформации в человеческий капитал.

Ключевые слова: человеческий потенциал, человеческий капитал, сущность, толкование, критическая оценка, концепт, формирование, стадии, трансформация.

ANNOTATION

The article considers methodological problems of interpretation of the essence of such categories as "human potential" and "human capital". Provided critical evaluation of the concept of "human capital" of Western scientific thought since the time of its introduction into the scientific circulation. Comparison of scientific approaches with foreign national scientists concerning the definition of essence of the category of human capital with the allocation of specific features of its formation. Reasonably, the concept of human potential, in which human capital is its component. Of stages of formation of human potential and its transformation into human capital.

Keywords: human potential, human capital, the nature, interpretation, critical evaluation, concept, formation, stage, transformation.

Постановка проблеми. Ті процеси, які проходять в національній економіці в сучасний період і стосуються оновлення її організаційно-технологічного базису, викликають глибокі перетворення всіх його сторін і вимагають зміни місця людини в суспільно-відтворювальному процесі. Відомо, що людина як фактор матеріального виробництва є джерелом фізичної енергії і механічних навичок. В умовах сьогодення використання продуктивних здатностей людини на базі її суто фізичних зусиль, яке мало місце в умовах доіндустріального виробництва, практично зведено до мінімуму. Тягар виробничих зусиль все більшою мірою переміщується на машинне устаткування, що змінює роль професійних навичок і умінь людини в продукуванні товарів і наданні послуг. Беззаперечно, про об'єктивне зростання ролі техніки у виробничих процесах можна вести мову тільки у відносному аспекті як про чинник, який діє не абсолютно ізольовано в продукуванні товарів, а завдяки живій праці. Є всі підстави стверджувати, що жива праця використовує засоби виробництва не лише як засіб продукування споживчих благ, а й як визначальну матеріальну умову професійного й творчого розвитку особистості. В унісон усім цим новаційним баченням внутрішньої трансформації індивідуальних якостей робітників під впливом розвитку їх здібностей, навичок, отриманих знань при поєднанні з технічним капіталом у другій половині ХХ ст. з'явилася концепція людського капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З погляду сьогодення поняття «людський капітал» не є чимось новим у науковій термінології. Звернення до нього лише розставляє нові акценти в розумінні цієї категорії і її доповненні національними особливостями та специфікою соціалізації економіки. За переконанням Т.В. Давидюка, людський капітал являє собою

«сформований або розвинений у результаті інвестицій в освіту, професійну підготовку і накопичений людиною певний запас здоров'я, виробничих і загальнолюдських знань, навичок, здібностей, вмінь, які дозволяють їй успішно виконувати свою професійну діяльність і які доцільно використовувати для одержання корисного результату, сприяє зростанню продуктивності праці і ефективності виробництва й завдяки цьому впливає на зростання доходів його власника, прибутку підприємства і національного доходу країни» [1]. Відповідно до наукових поглядів Д.В. Грек, людським капіталом є не що інше як «сформований у результаті інвестицій і накопичений людиною певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, які доцільно використовуються в процесі праці, сприяючи зростанню її продуктивності й заробітку» [2]. Т.М. Трофимчук відстоює позицію, за якою людський капітал є «вартістю існуючих та набутих трудових можливостей працівника (його продуктивної сили), використання яких має приносити їй власнику відповідні доходи» [3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Грунтовне вивчення формулювань людського капіталу дозволило стверджувати, що категорія людський капітал є складним утворенням, який утримує «певний запас знань, навичок, мотивацій, форм поведінки, набутих від природи та посиленних завдяки відповідним суспільним інститутам» і «спроможності приносити дохід у разі їх задіяння в процесі продукування товарів і послуг». В зв'язку з цим фактом своєчасним, на нашу думку, є звернення у тлумаченнях «людського капіталу» і до іншої категорії, а саме «людського потенціалу». З людським потенціалом ідентифікують наявні в конкретний час людські можливості, які потенційно можуть бути використані в будь-якій сфері суспільно корисної діяльності. За узагальнюючим визначенням О. Стефанишина і В. Пица людський потенціал не що інше як «генетично закладені природою та здобуті протягом життя сукупні можливості та здібності особистості» [4, с. 163].

Отже, людський потенціал по суті не пов'язується з продукуванням реальних обсягів виробництва і конкретним рівнем доходу, а тільки з можливостями вибору виду економічної діяльності для його капіталізації. При цьому важливо брати до уваги те, що категорії «людський потенціал» і «людський капітал» стосуються індивіда, а не суспільства загалом. За умови правильної розстановки акцентів стає зрозумілим, що в первинній фазі, тобто до вступу в трудові відносини з роботодавцем, набути і розвинені здібності та компетенції на ринку праці виконують роль лише людського потенціалу. Але після залучення у виробничий процес людський потенціал трансформується в людський капітал завдяки здатності приносити дохід.

Надане упорядкування взаємозалежних понять «людський потенціал» і «людський капітал» означає певний злам у методології соціального інновування основної продуктивної сили суспільства. Урахування приведених уточнень щодо трансформації людського потенціалу в людський капітал потребує сприйняття виробництва з його техніко-технологічним оснащенням не лише як продукту людської праці, а й як продуктивної сили, яка не може функціонувати без людини з капіталізованим потенціалом здібностей. При цьому потрібно врахувати і факт того, що в результаті капіталізації індивідуального людського потенціалу синтезується вся сукупність нагромаджених ресурсів з досить різним рівнем їх використання, а слід і задіяння кількості індивідуальних власників потенційних здатностей, оскільки будь-який виробничий процес може здійснюватися із застосуванням як найпростіших знарядь, так і механічних, і у різній мірі автоматизованих. За таких міркувань наукове вмотивування можливостей і результатів капіталізації в національній економіці потребує розуміння залежності обсягів виробництва від інтегральних показників поєднання людського потенціалу з технічним, якими є ресурсозабезпечення та ресурсовикористання. Внесені акценти пов'язані, перш за все, з необхідністю збалансування інтересів інвестування індивідом власних потреб в набутті професійних знань і навичок й можливостей їх капіталізації в умовах підтримання суспільної динаміки при домінуванні приватної власності на засоби виробництва. Проте дослідження такого порядку до останнього часу відсутні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Керуючись нагальними вимогами посилення компоненти самозабезпечення власного добробуту в формуванні джерельної бази функціонування соціальної держави, нами в межах даної статті було поставлено завдання визначитися з інструментальним апаратом щодо встановлення залежності обсягів залучення індивідуального людського потенціалу для його капіталізації від стану ресурсозабезпечення і ресурсовикористання у виробничих процесах та оцінити на їх основі характер відповідності соціального інновування перспективам інноваційної моделі розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. З точки зору формування результатів капіталізації людського потенціалу на макrorівні є процеси, які сприяють розширенню поля капіталізації, а є такі, що його звужували. Беззаперечно, для правильного прогнозування технічного наповнення поля капіталізації необхідно враховувати вплив різноспрямованих чинників. На сьогодні досить повну картину динамічних впливів на формування можливостей капіталізації людського потенціалу можна одержати за допомогою моделювання.

Для аналізу впливу чинників стану і рівня використання основних засобів на інтенсив-

ність капіталізації поєднаного з ними людського потенціалу нами було побудовано мультиплікативну багатофакторну модель шляхом розширення її простої бази та розкриття одного показника опису фактору через інший. За вихідні були прийняті кратні, неповні моделі фондівіддачі (f) і продуктивності праці (Π_n), які визначаються за формулами:

$$f=Q/\Phi, \quad (1)$$

$$\Pi_n=Q/\mathcal{C}_k, \quad (2)$$

де Φ – середньорічна вартість основних засобів, грн;

\mathcal{C}_k – середня кількість осіб, які капіталізують власний людський потенціал, осіб;

Q – обсяг валового внутрішнього продукту, грн.

Для розгортання формули (2) виразимо обсяг валового внутрішнього продукту через середньорічну вартість основних засобів і фондівіддачу:

$$\Pi_n=(f \times \Phi) / \mathcal{C}_k. \quad (3)$$

У формулі (3) визначимо Φ через рівень його зношення J_s :

$$J_s=A/\Phi, \quad (4)$$

де A – амортизаційні відрахування, грн.

Отримаємо

$$\Pi_n=(f \times \Phi) / \mathcal{C}_k \times J_s. \quad (5)$$

Визначимо з формули (5) показник \mathcal{C}_k і зведемо, тим самим, всі аналітичні перетворення до мультиплікативної моделі повного типу

$$\mathcal{C}_k=(f \times A) / \Pi_n \times J_s. \quad (6)$$

Інтерпретація складових формули (6) у контексті впливу їх змін на обсяги валового випуску товарів та послуг не ставить у безвихідне становище. Між зношенням основних засобів і рівнем їх використання простежується прямо пропорційна залежність. Логічно відтворений у формулі (6) і зв'язок між результатом капіталізації людського потенціалу, відображеного в продуктивності праці. Він постає у вигляді зворотної залежності.

У зв'язку із залежністю результату виробництва від його забезпечення ресурсами та рівнем їх використання формується методологічна платформа осмислення необхідності створення і підтримання достатнього розмаїття елементів системи і до певної міри алогічного поєднання деяких із них. Виокремлений варіант

важко пояснюваного факту поєднання кількісного і якісного факторів у моделі продукування результату виробництва зорієнтовує в необхідності усвідомлення відсутності чогось постійного і односпрямованого в механізмі інтеграції різних частин в одне ціле.

Для попереднього визначення ряду показників за силою їх впливу на обсяги виробництва ми скористалися інструментальними можливостями прийому ланцюгових підстановок методу різниць [585, с. 39 – 41]. Оскільки часовий проміжок, на якому і встановлювався вплив чинників і їх статичність чи мінливість, охоплював період з 1990 по 2015 рр., ми його розбили на річні інтервали і використали для них аналітичну модель такого характеру.

Чисельність осіб, які капіталізують власний людський потенціал, для періоду t_0 :

$$\mathcal{C}_k^0=(f_0 \times A_0) / (\Pi_n^0 \times J_s^0). \quad (7)$$

Чисельність осіб, які капіталізують власний людський потенціал, для періоду t_1 :

$$\mathcal{C}_k^1=(f_1 \times A_1) / (\Pi_n^1 \times J_s^1). \quad (8)$$

Загальний вплив чинників на зміну чисельності осіб, які капіталізують власний людський потенціал, в проміжок часу ($t_0 - t_1$):

$$\Delta \mathcal{C}_k=\mathcal{C}_k^1-\mathcal{C}_k^0=\left\{ \left(f_1 \times A_1 \right) / \left(\Pi_n^1 \times J_s^1 \right) \right\} - \left\{ \left(f_0 \times A_0 \right) / \left(\Pi_n^0 \times J_s^0 \right) \right\}. \quad (9)$$

Вплив локальних чинників визначається через послідовну заміну базисних значень у формулі (7) на звітні, сформовані у періоді t_1 з дотриманням такого порядку, а саме першочергово замінюються кількісні показники, потім – структурні і в останню чергу – якісні.

Вплив фактора A визначається за такою різницею:

$$\Delta \mathcal{C}_k^0=\left\{ \left(f_0 \times A_1 \right) / \left(\Pi_n^0 \times J_s^0 \right) \right\} - \left\{ \left(f_0 \times A_0 \right) / \left(\Pi_n^0 \times J_s^0 \right) \right\}. \quad (10)$$

Вплив фактора J_s визначається за такою різницею:

$$\Delta \mathcal{C}_k^j=\left\{ \left(f_0 \times A_1 \right) / \left(\Pi_n^0 \times J_s^1 \right) \right\} - \left\{ \left(f_0 \times A_0 \right) / \left(\Pi_n^0 \times J_s^0 \right) \right\}. \quad (11)$$

Вплив фактора f визначається за такою різницею:

$$\Delta \mathcal{C}_k^f=\left\{ \left(f_1 \times A_1 \right) / \left(\Pi_n^0 \times J_s^1 \right) \right\} - \left\{ \left(f_0 \times A_0 \right) / \left(\Pi_n^0 \times J_s^0 \right) \right\}. \quad (12)$$

Вплив фактора Π_n визначається за такою різницею:

$$\Delta \mathcal{C}_k^n=\left\{ \left(f_1 \times A_1 \right) / \left(\Pi_n^1 \times J_s^1 \right) \right\} - \left\{ \left(f_0 \times A_0 \right) / \left(\Pi_n^0 \times J_s^0 \right) \right\}. \quad (13)$$

Таблиця 1

Розрахунок впливу локальних факторів на $\Delta \mathcal{C}_k$ на часовому проміжку $t_0 - t_1$

№ підстановки	Фактори, що визначають зміну кількості осіб, які капіталізують власний людський потенціал				Кількість осіб, які капіталізують власний людський потенціал	Зміна кількості осіб, які капіталізують власний людський потенціал	
	A	J _s	f	Π _n		під впливом факторів	за розрахунком
0	Φ ⁰	ϕ ⁰	M ⁰	Πn ⁰	ϕ _k ⁰	-	-
1	Φ ¹	ϕ ⁰	M ⁰	Πn ⁰	ϕ _k ^a	A	Δϕ _k ^a
2	Φ ¹	ϕ ¹	M ⁰	Πn ⁰	ϕ _k ^j	J _s	Δϕ _k ^j
3	Φ ¹	ϕ ¹	M ¹	Πn ⁰	ϕ _k ^f	f	Δϕ _k ^f
4	Φ ¹	ϕ ¹	M ¹	Πn ¹	ϕ _k ⁿ	Π _n	Δϕ _k ⁿ
5	Φ ¹	ϕ ¹	M ¹	Πn ¹	ϕ _k ¹	∑	Δϕ _k

Баланс відхилень від базових значень формується як сума впливів за окремими чинниками:

$$\Delta \mathcal{C}_k = \Delta \mathcal{C}_k^0 + \Delta \mathcal{C}_k^j + \Delta \mathcal{C}_k^f + \Delta \mathcal{C}_k^n. \quad (14)$$

Розрахунки для кожного з річних періодів проводилися табличним способом за зразком табл. 1.

Результати сумарних впливів чинників на поле залучення осіб для капіталізації їх власного людського потенціалу в національній економіці у 1990 – 2015 рр. узагальнені на рис. 1. Як слідує з рис.1, процес поєднання людського і технічного капіталу під час капіталізації впродовж 1990–2015 рр. мав характерні особливості у трьох періодах, а саме: 1990–1994 рр., 1995–2014 рр. та 2014–2015 рр. У першому періоді всі чинники, прийняті до дослідження, змінювалися рецесійно. А в 1995 – 2014 рр. чинники впливу розділилися на дві групи за темпами зростання: рівень зношення і амортизаційні відрахування зростали, а фондовіддача і продуктивність праці мали повільний прогресивно-статичний характер. Щодо 2014–2015 рр., то темпові чинники впливу набули однозначного рецесійного характеру (рис. 1).

За результатами розрахунків у 1990–1994 рр. темпи зниження рівня ефективності використання основних засобів сконцентрованих на підприємствах господарського комплексу, внаслідок змін в амортизаційних відрахуваннях

і унеможливлення їх продуктивного відтворення вимагали звуження поля капіталізації людського потенціалу. Підтриманню тенденції щодо негативної динаміки капіталізації людського потенціалу слугували порівняно менші темпи зниження продуктивності праці та абсолютного зношення основних засобів.

У 1995–2014 рр. формування поля капіталізації людського потенціалу в національній економіці залежало від впровадження інноваційних заходів, які впливали на співвідношення темпів зростання за осями «нарахована вартість зносу основних засобів – відсоток зношення основних засобів» і «фондовіддача – продуктивність праці осіб, які капіталізують власний людський потенціал» (рис.2).

Згідно з даними рис. 2, на національних теренах реалізовувалася така політика техніко-технологічного оновлення виробництва, яка призвела до зростання ступеня зношення основних засобів. У даному випадку йдеться про процес втрати засобами праці вартості. Упродовж 1990–2014 рр. зношення основних засобів, за даними рис. 4.1, зросло на 47,0 в.п. і становило на початок 2015 р. понад 83,5 %. Теоретично процес перенесення вартості на готову продукцію відображає близьку до реалій поступову втрату основними засобами споживчих, хімічних, фізичних властивостей, у результаті чого

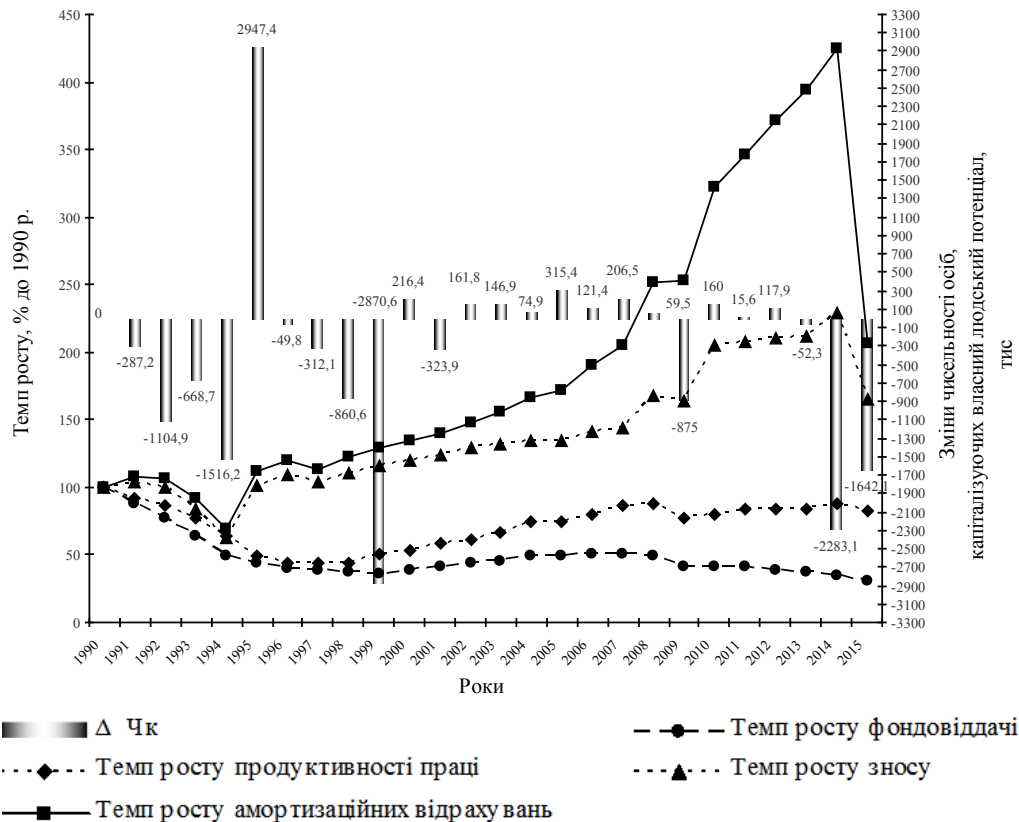

Рис. 1. Вплив чинників на зміну поля залучення осіб, які капіталізують власний людський потенціал, в Україні в 1991 – 2015 рр.

Складено і розраховано автором за даними [6]

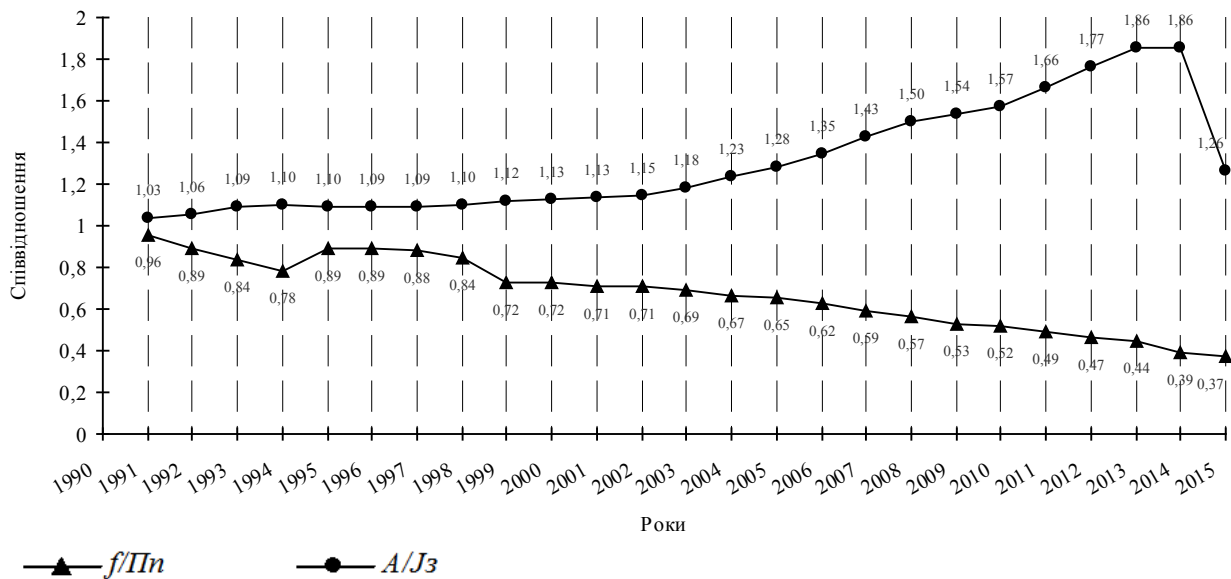

Рис. 2. Зміни критеріальних співвідношень, визначаючих потреби розширення/звуження арени капіталізації людського потенціалу, в Україні у 1990–2015 рр.

Складено і розраховано автором за даними [6]

вони стають відсталими за своєю технічною, соціальною та економічною ефективністю.

У цьому контексті викликає подив майже повна відмова від введення у виробничий процес основних засобів. Упродовж 1990–2014 рр. коефіцієнт оновлення основних засобів зменшився з 6,1 % до 1,0 %, а в 2015 р. трохи зріс до 1,3 % [4, с. 551]. В економічно розвинених країнах термін оновлення становить 10-12 років [556]. За такого лагу з оновленням основних фондів, коефіцієнт опису цього процесу має бути на рівні 8,4-10 %, що перевищує реалії у 8-10 разів.

У контексті змін значень цих показників можна виокремити супутні їм колізії, пов'язані з динамікою кількості осіб, які здійснювали в секторах національної економіки капіталізацію індивідуального людського потенціалу. Якщо в промисловості кількість осіб, які здійснювали капіталізацію власного людського потенціалу, зменшилася в 3,1 рази, то в будівництві – у 2,6 рази, у сільському господарстві – в 1,6 рази, а у сфері послуг зросла на 10,4 %.

В умовах порівняно низької фондоозброєності праці єдиною можливістю отримання прийнятних результатів капіталізації людського потенціалу є досягнення високих показників експлуатації основних фондів і продуктивності праці осіб які їх використовують.

Найбільш загальним показником, який характеризує ефективність використання основних засобів, є фондовіддача. Згідно з даними у 1990 р. фондовіддача в національній економіці загалом перевищувала 0,328, у 2014 р. зменшилася до 0,114, або на 65,3 в.п., а у 2015 р. склала 0,1.

Переструктурування основних засобів праці за таким сценарієм не розширило, а навпаки

звужило поле капіталізації високоосвіченого людського потенціалу і поглибило суперечності його поєднання з технічним капіталом. Власники основних засобів не прагнуть до заміни застарілого устаткування і повністю зорієнтовані на капіталізацію людського потенціалу на умовах дешевої праці.

Витіснення у 2014 р. значно зношених основних засобів у сферу послуг при технічному послабленні з тієї ж причини інноваційних галузей промисловості унеможливили прогресування результатів капіталізації в усіх секторах економіки як для роботодавців, так і для власників людського потенціалу. Штучний перелив вартості основних засобів у галузі промисловості не змінив ситуації з інноваційними потенціями на краще оскільки їх знос залишився на рівні 2014 р. У зв'язку з цим ми припустилися б певної помилки, якби обмежилися фондовіддачею як єдиною складовою поля результатів капіталізації людського потенціалу через його поєднання із засобами праці. Проте якими б досконаліми не були засоби праці, самі по собі вони не здатні нічого створити. Виробництво здійснюється виключно особами, які прагнуть до капіталізації власного людського потенціалу, а отже, є важливим елементом зв'язку між усіма компонентами виробництва. Тому який би рівень зношення не мали технічні засоби, вони тою чи іншою мірою дозволяють розкритися власнику людського потенціалу у відповідних сегментах економічної діяльності і посилити результат його капіталізації, відображений у показнику продуктивності праці. Згідно з даними, продуктивність праці осіб, які капіталізують власний людський потенціал, в національній економіці загалом зменшилася впродовж 1990 – 2015 рр. на 17,5 в.п і стано-

вила на початок 2016 р. понад 80 957,5 грн на особу в порівнянних цінах 2014 р. За показником продуктивності праці наша країна суттєво поступається розвиненим країнам світу. Відносно таких країн світу як Великобританія, Ізраїль, Канада, США, Японія відставання становить 4 – 6 раз; від країн СНД (Азербайджан, Білорусь, Казахстан) – в 2 – 2,5 рази; відносно Росії в 1,7 рази.

Факт суттєвої розбіжності абсолютного рівня продуктивності праці в Україні порівняно з провідними країнами європейської спільноти підтверджується дослідженнями й інших авторів [581, с. 132]. Деякі вчені взагалі вважають, що різниця в продуктивності праці між Україною і розвиненими країнами залишається на рівні минулого століття [582, с. 294].

Усе це непрогнозовані інноваційні реалії, які впливають на можливість капіталізації людського потенціалу як стійкого джерела економічного зростання і зміцнення добробуту активної частини населення. Особливо суперечливою в цьому контексті постає економічна ситуація з чинною системою обліку амортизації і її розподілу за напрямками фінансування, що впливає на характер продуктивного використання основних засобів. По-перше, діюча система обліку нарахованої відповідно до зношення амортизації не може сприяти виконанню інвестиційної функції через відсутність вимог щодо нагромадження цього ресурсу та дозволу на його нецільове використання в господарському обігу й одержання додаткового прибутку. Отже, очевидно, що в короткотерміновому періоді нарощування поточної вартості грошових потоків стає для власника технічного капіталу економічно більш вигідним, ніж варіант з віддаленими перспективами зміни продуктивних здатностей устаткування на базі фінансування за рахунок нагромадженого за певний період фонду амортизації. По-друге, зростання співвідношення між нарахованою вартістю зношення основних засобів і відсотком зношення основних засобів без значного розширення арени залучення осіб для капіталізації їх людського потенціалу з порівняно високим рівнем можна пояснити наявністю причин, які не просто гальмують удосконалення знарядь праці, а, можна сказати, зводять нанівець цей процес. Аксиоматичним є той факт, що чим довше експлуатуються знаряддя праці, тим більше витрат вони потребують для підтримання в працездатному стані. Але на підтримку устаткування в робочому стані виробництву дозволено витратити обмежену суму. Виникає парадокс фінансування, оскільки дозволена сума щодо включення до витрат виробництва весь час зменшується при корекції базової для її розрахунку балансової вартості основних фондів на суму зношення, а кошти, які належать до збільшення балансової вартості, впливають на зростання останньої. Отже, невиконання амортизацією інноваційної функції і як наслідок відтворення засобів праці

на новому технічному рівні і ставить перепони до залучення в процеси капіталізації осіб з рівнем людського потенціалу відповідного сучасним моделям забезпечення прогресуючої взаємодії людського і технічного капіталу.

Висновки з проведеного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. в економічному просторі країни домінувала політика пошуку механізму відтворення зношених основних засобів в амортизаційних відрахуваннях і майже ігнорувалася класичний імператив постійного зростання ефективності їх виробничого використання. Основна причина алогічної спрямованості щодо забезпечення інновування в економіці – це неправильно вибрана модель суспільного поступу.

В Україні домінує економічна модель, яка зорієнтована на пошук і нарощування фінансових ресурсів (залучення іноземних інвесторів, кредитування) при порівняно низькому рівні ефективності ресурсовикористання.

Беззаперечно, що своєчасна заміна та модернізація фізично спрацьованого і технічно застарілого устаткування має вирішальне значення для підвищення рівня інтенсивного використання основних фондів. Проте в Україні до цього часу відсутня державна амортизаційна політика. У нормативно-правових актах щодо регулювання амортизаційних відрахувань не враховуються реалії функціонування ринку в умовах високої інфляції в перехідній економіці, що стає причиною зниження бази нараховування амортизації відповідно до розмірів амортизаційних відрахувань. До того ж реальна вартість акумульованих коштів амортизаційного фонду не дозволяє відновлювати повною мірою активи через його інфляційне обезцінювання. У більшості випадків ті норми амортизаційних відрахувань, які встановлені для груп основних фондів, не мають якостей фінансових драйверів щодо накопичення за нормативний період служби обсягу коштів, достатніх для повної заміни обладнання з урахуванням інфляційних процесів.

На сьогодні для зменшення втрат від формування надлишкового людського потенціалу й унеможливлення його повної капіталізації стає очевидною необхідність модернізації економіки індустріального типу і формування постіндустріальної економіки [529].

Оцінюючи механізми капіталізації людського потенціалу, які формувалися й поповнювалися новими елементами і підходами, можна стверджувати про наповнення арсеналу їх реалізації новими ще не пізнаними реаліями. Акцентуючи увагу на цих змінах, вчені підкреслюють, що «... поступово екстенсивний тип зайнятості поступається місцем інноваційному, для якого характерна здатність економічно активного населення пристосовуватися до потреб економіки ...» [549, с. 129]. Безумовно, ці зміни сигналізують про можливість розширення формального поля капіталізації люд-

ського потенціалу і задіяння тим самим нової енергетики забезпечення суспільної динаміки.

Порушені аспекти новацій у здійсненні капіталізації людського потенціалу осіб різних вікових категорій мають і інший контекст. Вони формують методологічну платформу осмислення переорієнтації процесів капіталізації з порівняно високого рівня і невибагливого людського потенціалу, якими є пенсіонери, на суто знанневий без доповнення будь-якими практичними навичками, репрезентований випускниками навчальних закладів.

Практика дотримання принципів соціальної орієнтації надає всі підстави стверджувати, що усунути деструктивні соціальні негаразди з українськими особливостями може тільки держава. Американський економіст Джозеф Стігліц підкреслив, що «...чим складніші проблеми соціально-економічного розвитку суспільства, тим важливіша роль державного регулювання...» [7, с. 67].

Обов'язковість названого заходу пояснюється тим, що національна економіка так і не набула соціальної зорієнтованості й сам процес її забезпечення протікає досить протирічно. В основному йдеться не тільки й не стільки про створення нової системи соціальних гарантій, а насамперед, про впровадження соціальних факторів забезпечення економічного зростання у систему мотивації поведінки суб'єктів господарювання і найманих працівників. У цьому контексті для забезпечення керованої, реальної динаміки до соціальних вершин за доходами слід відійти від сповідуваної в Україні моделі стандартизації соціальних показників і задіяти принципово нові, більш адекватні соціальним імперативам і складеним умовам. Зокрема формування бюджету доцільно проводити не тільки з задіянням середньомісячної заробітної плати,

а і міри її наближення до модального значення.

Ми не виключаємо, що на шляху модернізації механізму конструювання і впровадження соціальних інновацій можлива поява гами суперечностей з приводу усунення розходження бажаних і реальних умов суспільного життя.

Можливо, на перший погляд це видається парадоксальним, але процес упорядкування та організації процесу соціального інновування за певними правилами та нормами сприятиме, на наш погляд, породженню відносно самостійних і до того ж незалежних від індивідів форм суспільної інтеграції і регулювання відносин між індивідами та їх колективними поєднаннями.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Давидюк Т.В. Уточнення змістової характеристики економічної категорії «людський капітал» [Електронний ресурс] / Т.В. Давидюк. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Emp/2010_22_17David.htm. – Назва з екрану.
2. Грек Д.В. Теоретичне обґрунтування основних видів людського капіталу як економічної категорії / Д.В. Грек // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського (Серія «Економічні науки»). – 2010. – № 4. – С. 17–23.
3. Трофимчук Т.М. Генезис теорії человеческого капитала [Електронний ресурс] / Т.М. Трофимчук // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету – С. 29–34. – Режим доступу : www.vestnik-econom.tgu.od.ua/journal/2016/16-2016/8.pdf. – Загл. з екрана.
4. Стефанишин О. Особливості змісту категорії «людський потенціал» в умовах розвитку інноваційної економіки України / О. Стефанишин, В. Пиц // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 3 (28). – С. 161–169.
5. Державна служба статистики України [сайт]: статистична інформація. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
6. Стігліц Дж. Глобалізація: тривожні тенденції / Дж. Стігліц; Пер. з англ. – К.: Думка, 2003. – 300 с.